

Spolufinancováno
Evropskou unií

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

COPÁ JE TO CHODSKO?

**METODIKA PRO 1. STUPEŇ
ZÁKLADNÍ ŠKOLY**

MAS Český les, z. s., 2025, 1. vydání

Metodika pro 1. stupeň základní školy „Copá je to Chodsko?“

byla vytvořena v rámci projektu:

„Místní akční plán rozvoje vzdělávání IV ve SO ORP Domažlice a ve SO ORP Horšovský Týn“,
reg. č. CZ.02.02.XX/00/23_017/0008143

Tento výstup lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>)

Ilustrace: Mgr. Slávka Štrbová, použito na základě licenční smlouvy; aplikace Canva, 2025, využití obsahu z knihovny Canva.com; nástroje umělé inteligence (AI), 2025; K. Pinkrová - soukromí archiv (2025)

Na metodice spolupracovala Mgr. Kristýna Pinkrová, historička a autorka regionálních knih

Obsah

1. Úvodní aktivita: Vyprávění a motivace.....	- 5 -
2. První stanoviště: Lidový oděv.....	- 8 -
3. Druhé stanoviště: Chodský kroj.....	- 8 -
4. Čtvrté stanoviště: Keramika.....	- 14 -
5. Páté stanoviště: Chodské koláče.....	- 18 -
6. Šesté stanoviště: Chodské pohádky a nářečí.....	- 21 -
7. Sedmé stanoviště: Hudba a tanec na Chodsku.....	- 23 -
8. Závěr programu: Společné zakončení.....	- 25 -
9. Zdroje:	- 27 -

Úvod

Metodika „**Copá je to Chodsko?**“ je určena pro žáky 1. stupně základní školy a jejím cílem je zábavnou, zážitkovou a interaktivní formou přiblížit žákům region Chodsko, jeho tradice, kulturu a lidové zvyky. Program je koncipován jako několik tematických stanovišť, která žákům umožní aktivně poznávat chodský kroj, keramiku, tradiční pokrmy, lidovou slovesnost, hudbu i tanec. Prostřednictvím praktických činností, vyprávění příběhů, smyslového vnímání a spolupráce ve skupinách je podporován nejen zájem o regionální dědictví, ale také rozvoj komunikace, kreativity, sociálních dovedností a vztahu k místu, ve kterém žáci žijí.

Metodika klade důraz na prožitkové učení, kdy jsou žáci zapojeni do všech aktivit a učí se skrze vlastní zkušenost. Jednotlivé části programu jsou přizpůsobeny věkovým možnostem žáků a umožňují flexibilní organizaci práce ve skupinách. Program tak přirozeně podporuje mezipředmětové vztahy, rozvoj kulturního povědomí a pozitivní vztah k regionálním tradicím Chodska.

Cílem metodiky je

- Posílit povědomí o regionu Chodsko, ukázat jeho tradice, kulturu a význam pro identitu místních obyvatel.
- Podpořit zájem dětí o regionální dědictví, aktivní zapojení dětí do aktivit souvisejících s kroji, chodskými koláči, keramikou a hudbou.
- Vytvořit emocionální vazbu dětí na Chodsko.

Program je určen pro žáky ve věku 6 – 9 let. Nejlépe bude fungovat, budou-li žáci zapojeni do všech aktivit v menších skupinkách a aktivity budou vykonávat paralelně. Dobře využitelný je i v rámci mimoškolních aktivit či školních družin.

1. Úvodní aktivita: Vyprávění a motivace

- **Cíl:** Seznámení s pojmem Chodsko, nastavení úvodní motivace
- **Průběh:**
 1. Motivace - Žáci se shromáždí do kruhu. Pokládáme jim návodné otázky: *Když se řekne Chodsko, představím si: Vše, co žáci jmenují, zapisujeme na velký papír nebo tabuli.*
 2. Kouzelná truhla - Připravíme si truhlu nebo nůši a položíme ji doprostřed třídy. Zeptáme se žáků: *"Co si myslíte, že se skrývá v této staré truhle? Odkud asi pochází?"* Necháme žáky hádat a sdílet nápady. Poté pomalu otevřeme truhlu a postupně vytahujeme chodské předměty – krojovanou panenku, keramiku, pohlednice s koláčem, apod. Každý předmět necháme žáky prozkoumat pohledem a dotykem. U každého se ptáme: *"K čemu asi sloužil? Kdo ho mohl používat?"*. Postupně jim napovídáme, že všechny tyto věci patřily lidem, kteří žili v jednom pozoruhodném kraji. *"Jak si myslíte, že se jmenuje kraj, odkud všechny tyto poklady pocházejí?"* Necháme žáky hádat a postupně je dovedeme k odpovědi "Chodsko".
 3. Příběh o Kozinovi - Žákům předčteme zjednodušený příběh o statečném muži jménem Jan Sladký Kozina, který žil v kraji plném těchto věcí. Kozina byl statečný sedlák a bránil práva Chodů (viz Příloha č. 1).
- **Pomůcky:**
 1. Chodské obrázky – Příloha č. 1
 2. „Chodská nůše“ (proutěná truhla, košík) s chodskými předměty/jejich vyobrazeními, obsahující atributy Chodska – např. krojovaná panenka, střevíce k chodskému kroji, keramika, části chodského kroje, obrázky nebo fotografie z Chodska aj.

Následně jsou žáci rozděleni do skupinek (podle počtu žáků, ideálně po 3 - 4 členech tak, aby se mohli všichni aktivně zapojit. Vhodné je použít losovací obrázky (20 obrázků pro rozlosování do 5 skupin po 4 členech) – viz Příloha č. 1.

Příloha č. 1

Obrázky

- 1) Chodské kroje
- 2) Chodská keramika
- 3) Chodský koláč

Kozinův příběh pro 21. století

Kousek od Domažlic, v malé vesnici Újezd, se odehrál příběh, který stojí za to slyšet. Je o chlapíkovi, co měl kuráž. Jmenoval se Jan Sladký, ale podle statku mu říkali Kozina. Vsadím se, že kdyby tu dneska byl, nebral by si servítky ani před samotným prezidentem.

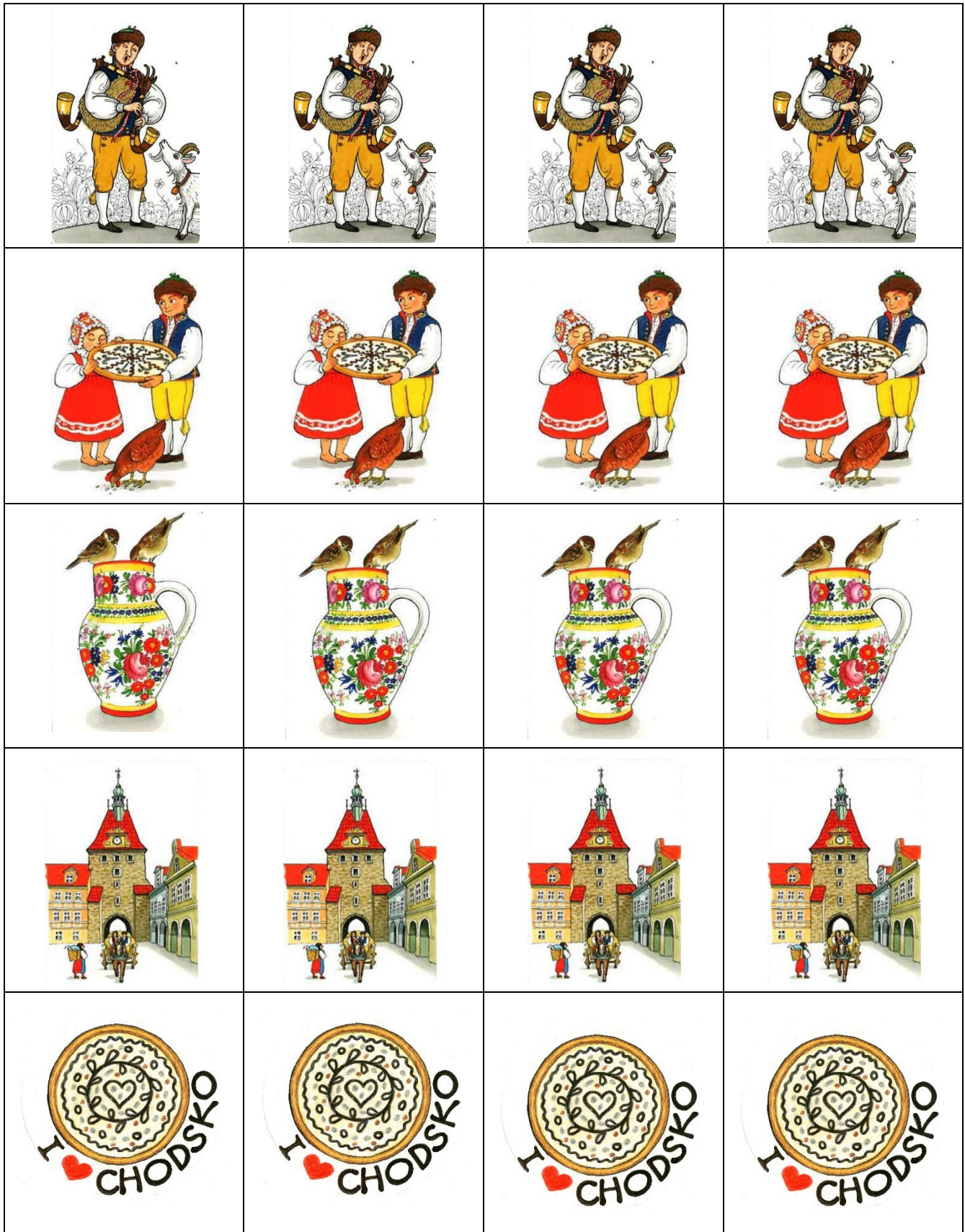
Tehdy byli Chodové, obyvatelé vesnic u hranic, něco jako ochránci království. Svobodní, odvážní a nikomu se neklaněli. Jenže pak přišel nový šéf – pán Laminger, kterému tady nikdo neřekl jinak než Lomikar. A ten chtěl, aby Chodové dřeli na jeho polích a poslouchali ho na slovo.

Kozina byl jejich rychtář – něco jako starosta. Postavil se Lomikarovi a řekl: „Ani náhodou.“ Jenže Lomikar si na něj došlápl. Nechal jej uvěznit v Plzni, odsoudil ho k smrti a tam ho pověsili. Když Kozinu vedli na popraviště, nezlobil se ani nebrečel. Prostě si šlapal cestou, jako by šel na pivo, a zpíval si. Lidi okolo brečeli, ale on jen zamával a na popravišti křikl na Lomikara: „Do roka a do dne tě zvu na Boží soud!“ A pak – šmik, byl konec.

Jenže ne tak docela. Rok a den uplynul. Lomikar si z Kozinových řečí nic nedělal a chystal hostinu, aby to oslavil. Napil se vína, zaklonil v křesle, zakřenil se a řekl: „Ha, ha, Kozino, jsem pořád tady!“ Jenže ouha, hned nato zčernal, svalil se na zem a bylo po něm.

A příběh o statečném Kozinovi si lidé na Chodsku vypráví dodnes.

Obrázky k rozlosování do skupin

2. První stanoviště: Lidový oděv

- **Cíl:** Porozumění významu podoby chodského kroje
- **Průběh:**
 1. Seznámení s krojem - Žáci si prohlédnou části kroje a fotografie krojů (viz Příloha č. 2). Pojmenují, co vidí: „Co mají kroje společného? V čem se liší? Co nesmí chybět?“
 2. Význam kroje – Žákům přečteme nebo převyprávíme povídání v příloze č. 2.
 3. Pentlička - Na cesta k dalšímu stanovišti si musí vzít na sebe/s sebou PENTLIČKU, která je propojí s Chodskem (variantou je možnost uvázat dívkám zástěru, pantl kolem pasu, klukům uvázat stužku a přišpendlit).
- **Pomůcky:**
 1. Obrázky/fotografie chodských krojů – Příloha č. 2
 2. Texty o chodských krojích – Příloha č. 2
 3. Stužky/pantly, zástěry, zavírací špendlíky, šátky

3. Druhé stanoviště: Chodský kroj

- **Cíl:** Seznámení s chodským krojem, rozvoj jemné motoriky a zručnosti
- **Průběh:**
 1. Chodský kroj – Žákům krátce představíme chodský kroj. Ukážeme jim obrázky (viz Příloha č. 2) a vysvětlíme, z čeho se skládá (sukně, košile, vesta/kabátek, šátek, pentle/mašle). Zdůrazníme typické barvy a vzory.
 2. Tvorba kroje - Žáci si vyberou papírovou siluetu muže či ženy (viz Příloha č. 2) a připravené látky. S pomocí nůžek a lepidla "oblékají" postavu ženy/muže do chodského kroje. Mohou stříhat a lepit látky na sukni, vestu apod.
 3. Diskuze – Ptáme se žáků: „Jaké barvy se nejčastěji objevují na chodském kroji? Z čeho se skládá kroj pro dívky a z čeho pro chlapce? Líbí se vám chodský kroj? Proč?“
- **Pomůcky:**
 1. Obrázky/fotografie chodských krojů – Příloha č. 2
 2. Látky různých barev (červená, bílá, zelená – barvy typické pro chodský kroj)
 3. Stuhy různých barev, pantlíčky
 4. Nůžky, lepidlo (tyčinkové)
 5. Papírové siluety ženy/muže – Příloha č. 2

Příloha č. 2

Historie chodského kroje

Když si naši praprapředkové začali vyrábět první chodské kroje, netušili, že zakládají tradici, která přežije staletí. Původní kroje v 18. století byly mnohem jednodušší, než o sto let později nebo dnes. Chodové je šili hlavně z toho, co měli po ruce a dokázali si sami zpracovat – hlavně z vlny a lnu. Ke konci 19. století objevili Chodsko první turisté z Prahy, kteří obdivovali zdejší tradice. Navíc kraj pod Čerchovem vzkvétal, bohatl a s tím přišel módní „boom“. Kroje ožily barvami a ozdobami, které zároveň leccos prozrazovaly o svém nositeli. Bylo to trochu jako nosit na sobě svůj životopis. Dnes už nepotkáte Chody v krojích cestou na nákup nebo na poštu. Tato nádherná tradice ale přesto přežívá dál díky folklorním souborům a nadšencům, kteří jsou ochotni trávit mnoho hodin vyšíváním a péčí o tento chodský poklad.

Symbolika a význam chodského kroje

Tak jako máme všední oblečení na doma a sváteční, měli i Chodové různé verze krojů. V tom obyčejném pracovali a strávili v něm většinu času. Sváteční kroj byl a je jako naše oblečení na ples. Oblékáme jej pouze při speciálních příležitostech a jsme na něj náležitě pyšní. A taky si na něj dáváme pozor. A co všechno kroj na své majitele prozrazoval?

Rodinný stav: Kroj byl jako veřejný vztahový status. Na první pohled jste poznali svobodnou dívku nebo mládence. Hned jste věděli, jestli máte šanci, nebo bude rozumnější se poohlédnout po někom jiném.

Společenské postavení: Taky jste hned viděli, do jak bohaté rodiny dotyčný patří. Čím víc peněz, tím lepší materiál, víc výšivek, krajek a ozdob. Bylo to jako mít dnes oblečení od slavného módního návrháře. Kroj byla vaše příležitost zazářit ve společnosti a ukázat, že na to máte.

Regionální identita: Poznali jste též okamžitě, odkud člověk v kroji pochází – třeba z hrdého Chodska. Bylo to trochu jako nosit šálu nebo mikinu svého oblíbeného fotbalového týmu, jen mnohem stylovější a propracovanější. A taky jste si svůj klub nevybrali, ale sudičky vám ho vložily do kolíčky...

Kroj vyžaduje pozornost a péči. Žádná automatická pračka, ale ruční praní, speciální skládání a ukládání s bylinkami proti molům. Každý kroj byl něco jako rodinný poklad: drahý a krásný. A o poklady je dobré pečovat s láskou.

Chodský kroj v současnosti

Chodský kroj má za sebou více než tři staletí vývoje. Ale není to tak, že by jej někdo na začátku vymyslel a od té doby je pořád stejný. I když už je tu déle než většina moderních států, vyvíjí se dál. Dnes můžete chodské kroje vidět hlavně při akcích, jako jsou Chodské slavnosti v Domažlicích, nebo masopust v Postřekově. Tam se můžete zaposlouchat do chodských písniček za doprovodu dudácké muziky, ochutnat chodské koláče a obdivovat pestrost chodských krojů.

Tyto tradice žijí díky folklorním souborům, které udržují dávné zvyky. Díky tomu, že si tuto vášeň předávají z generace na generaci, je velká šance, že tento pestrobarevný poklad našich předků nezmizí v propadlišti dějin, i přes rychle se proměňující okolní svět.

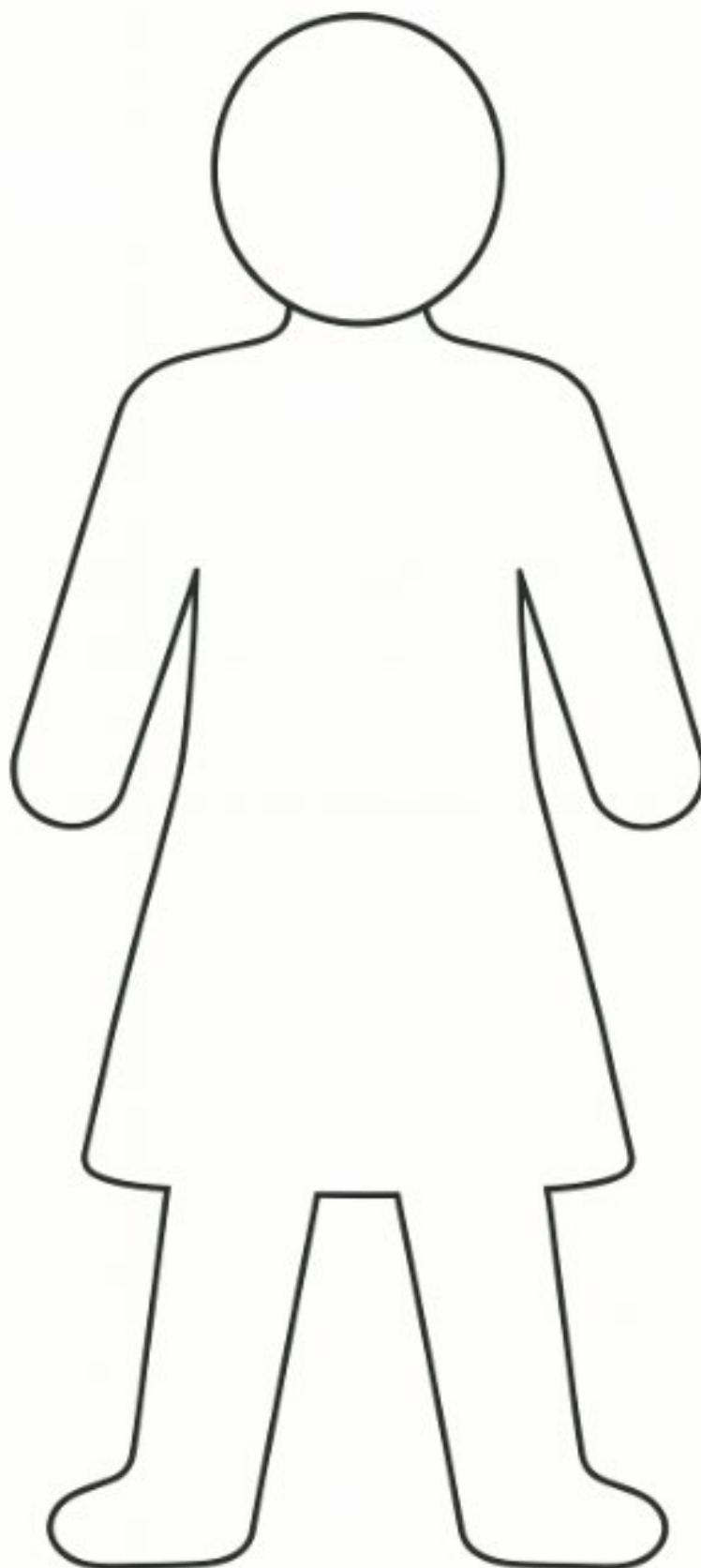
Obrázek ženského kroje

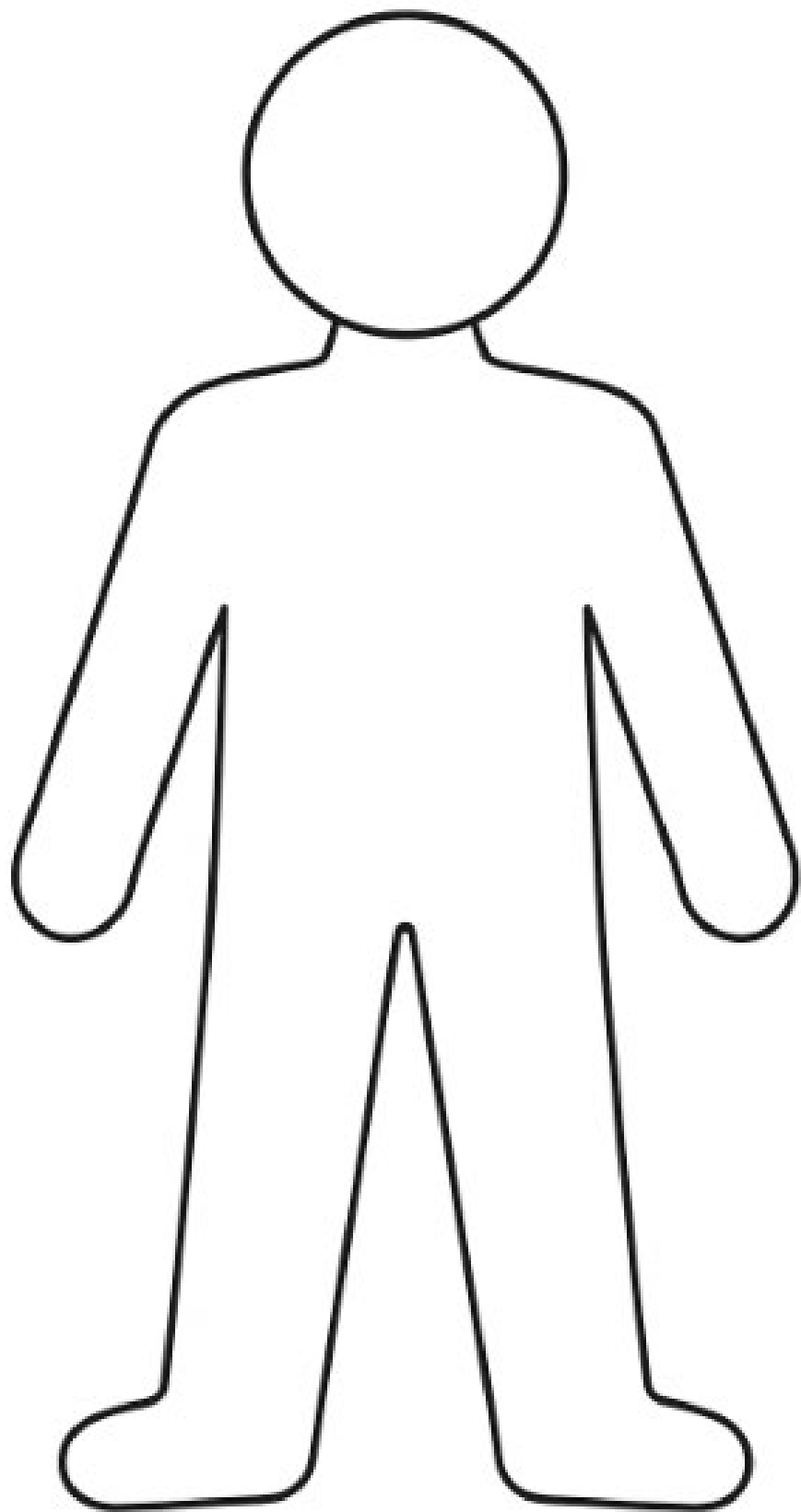

Obrázek mužského kroje

Šablony pro tvoření koláže

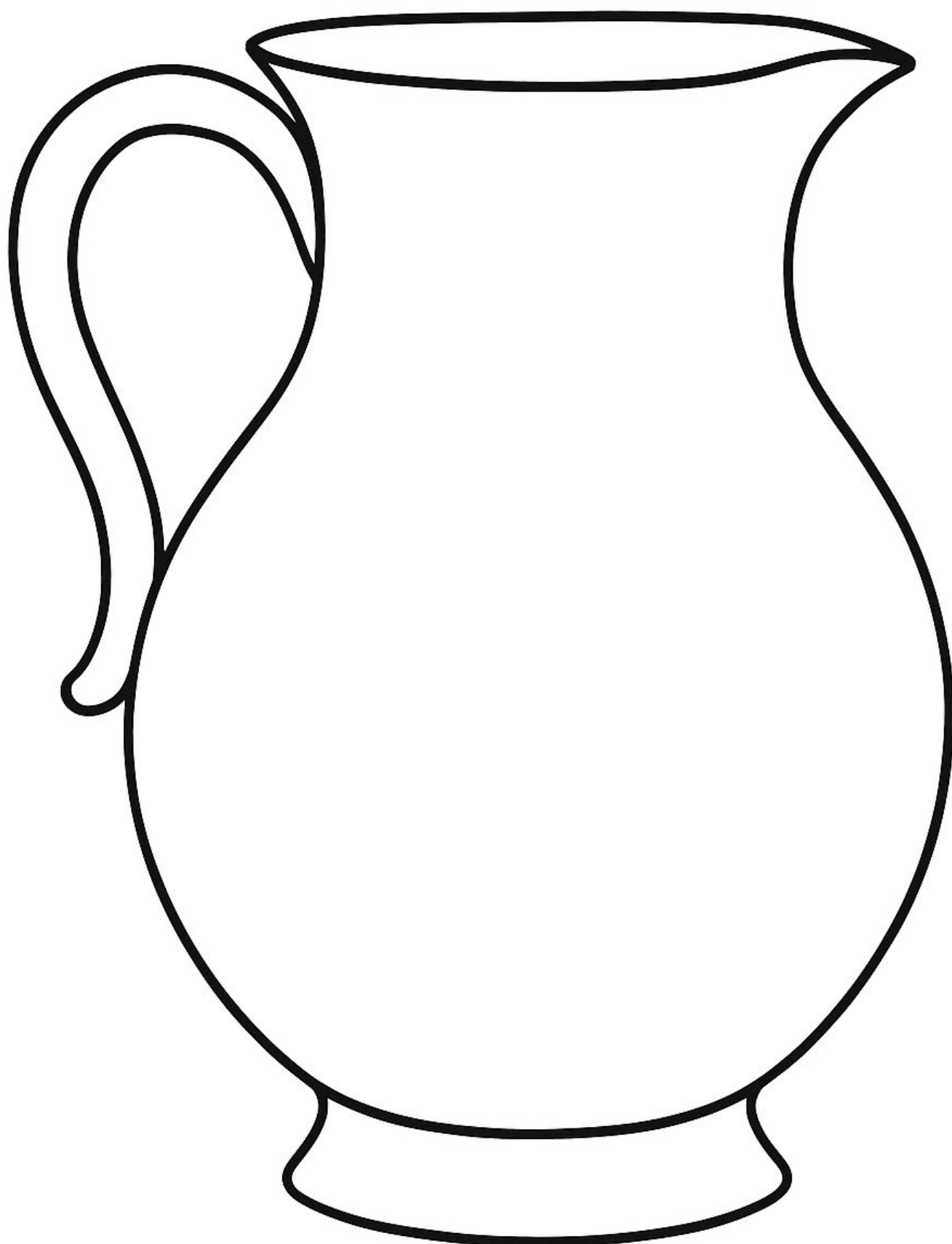

4. Čtvrté stanoviště: Keramika

- **Cíl:** Pochopení inspirace pro místní tvůrce keramiky místní přírodou
- **Průběh:**
 1. Ornamenty – Žákům krátce představíme chodské ornamenty pomocí ukázek (viz Příloha č. 3). Chodové si všímali krásy lučních květů – okolní přírody, polních květů, a právě ty se objevují na jejich výtvorech.
 2. Džbán - Žáci si obkreslí šablonu džbánu a na něj tvoří svůj ornament dle šablon – kvítků (viz Příloha č. 3). Dbáme na dodržování barvy květů podle přírody (červená: vlčí mák, žlutá: obilí, modrá: pomněnka, apod.)
- **Pomůcky:**
 1. Papírové/kartonové šablony s předkreslenými chodskými ornamenty – Příloha č. 3
 2. Pastelky, fixy, voskovky
 3. Fotografie keramiky – Příloha č. 3

Příloha č. 3

Džbán

Květy, listy

Chodská keramika

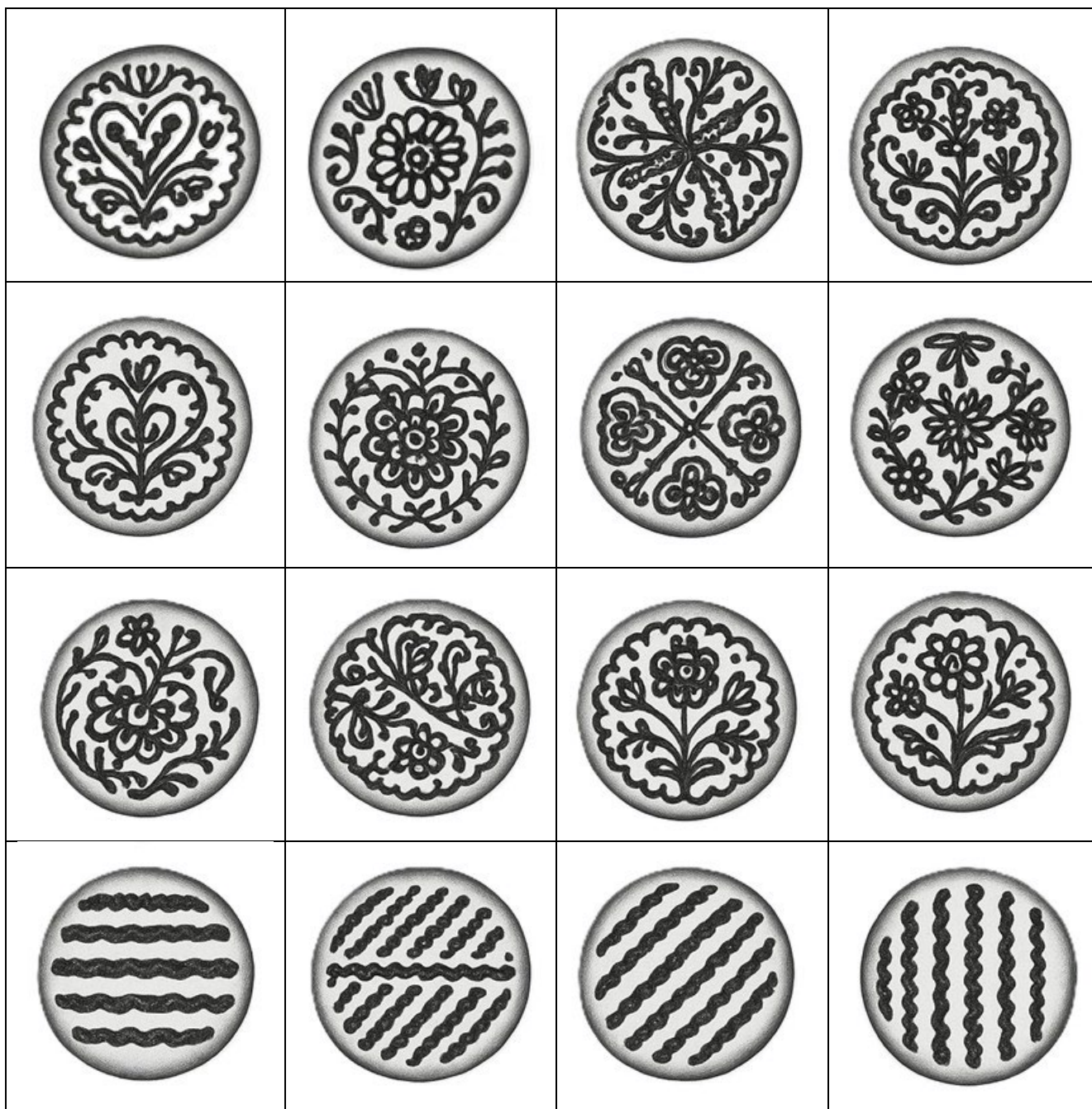

5. Páté stanoviště: Chodské koláče

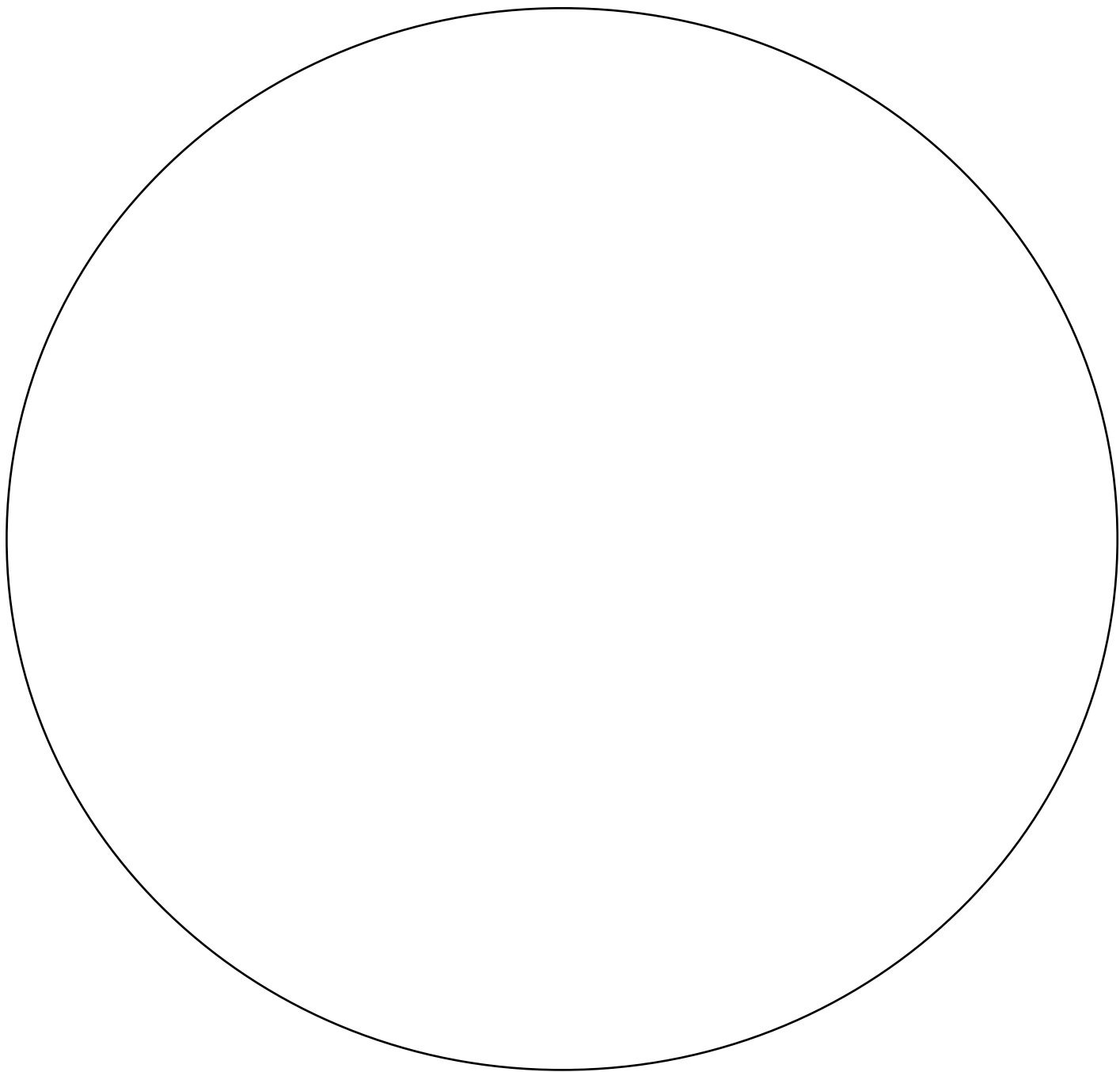
- **Cíl:** Seznámení s tradicí zdobení Chodského koláče
- **Průběh:**
 1. Rozdělení do skupin - Pro každého žáka připravíme jednu kartičku s koláčem (viz Příloha č. 4 vytištěná dvakrát). Úkolem žáků je najít spolužáka, který má kartičku se stejným koláčem. Tímto utvoří dvojice.
 2. Zdobení koláče - Koláč se pekli při slavnostních příležitostech. Jeho příprava byla velmi náročná na čas, ale i šikovnost hospodyňky. Žáci dostanou do dvojic šablonu kola, kterou si obkreslí na karton velikosti A4, poté jej vystřihnou. Štětcem a hnědou barvou nakreslí obrubu. Vnitřek kolečka (koláče) natřou barvou bílou – tvaroh. Poté si prohlédnou koláče na rozřazovací kartičce a snaží se černou a hnědou barvou nakreslit vzor koláče. Nakonec ho dozdobí barevnými papíry, které představují rozinky a mandle. Je důležité, aby žáci znali a dodrželi pravidlo, že mandle se dávají na povidla a rozinky na tvaroh.
- **Pomůcky:**
 1. Rozřazovací kartičky – Příloha č. 4
 2. Předkreslené kolo na čtvrtce – Příloha č. 4
 3. Temperová barva černá, hnědá a bílá, lepidlo, nůžky
 4. Barevné papíry jako rozinky, mandle

Příloha č. 4

Koláče

Šablona koláče

6. Šesté stanoviště: Chodské pohádky a nářečí

- **Cíl:** Pochopení významu ústního vyprávění a chodského nářečí
- **Průběh:**
 1. Poslech – Žákům pustíme pohádku/pověst v bulačině (Chodská čítanka). Dříve si obyvatelé Chodska nepsali zprávy, nekoukali na televizi, ale svoje paměti si předávali ústně (pověsti, příběhy a pohádky) v chodském nářečí.
 2. Skládání příběhu - Žáci se rozdělí do skupinek ideálně po 2 - 3 členech. Do každé skupiny rozdáme připravené obrázky (viz Příloha č. 5). Jejich úkolem je se ve skupině domluvit a poskládat obrázky tak, aby vznikl příběh. Poté ho společně převypráví spolužákům.
- **Pomůcky:**
 1. Pohádka/pověst v bulačině
<https://www.youtube.com/watch?v=Ol5RfTJUmeI> J. Š. Baar: Jak pán Bůh svořil Chody
https://www.youtube.com/watch?v=H2T4_Otz5Tk J. F. Hruška: Cesta do nebe
 2. Obrázky pro skládání příběhu – Příloha č. 5

Příloha č. 5

Obrázky vhodné k sestavení příběhu

7. Sedmé stanoviště: Hudba a tanec na Chodsku

- **Cíl:** Seznámení se s lidovými chodskými písněmi a tancem

- **Průběh:**

1. Chodské tance – Povídáme si s žáky o lidových písních a tanci: Chodové odjakživa rádi slavili. A k pořádné oslavě patří kromě dobrého jídla a pití také tanec a zpěv. Na Chodsku jsou to lidové písničky a tance. V chodských písních se zpívá o tom, co lidé prožívali: o lásce, o starostech, o penězích, o přírodě, mladosti i stáří. Dříve se zpívalo při každé práci doma, na dvoře, ve stáji, na poli, při řemesle, na svatbách, v době masopustu, ale nejvíce při muzice v hospodách.
2. Chodské kolečko – Žákům pustíme video s chodským kolečkem (viz Příloha č. 6). Společně si zkusíme kolečko nacvičit v následujících krocích: chycení rukou křížem v řadě, pohyb v řadě, spojení v kolečko. Na závěr žáci tančí celé kolečko za doprovodu hudby.

Základní postavení a držení: žáci si stoupnou do kroužku, pravou ruku vždy jeden žák protáhne za zády kamaráda, který stojí vedle něj vpravo a chytí se prsty kamaráda, který stojí další v kruhu. Levou ruku protáhne pod rukou kamaráda vlevo a chytí se opět za prsty, které jsou semknuté v dlani. Každý žák má tedy pravou ruku protaženou za zády horem a levou spodem za zády kamaráda stojící vedle.

Samotný tanec: Když máme správné držení, uvědomíme si, která noha je pravá a tou uděláme drobný krůček po směru hodinových ručiček dokolečka, doskočíme na přední část chodidla a došlápneme na celé chodidlo, mírně poklesneme v kolenu a zároveň zvedneme levou nohu do mírného ohnutí špičkou k zemi. Takto tančíme do rytmu chodské písničky.

3. Chodská píseň – S žáky se naučíme jednu píseň podle vlastního výběru (např. Ztratila jsem Kajdu, Žádnýj neví, co jsou Domažlice, apod.)

- **Pomůcky:**

1. Píseň Ztratila jsem Kajdu – Příloha č. 6
2. Reprodukce chodské hudby:

Chodské kolečko: [Dechová hudba HORALKA - Chodská kolečka - Babský bál, masopust, Postřekov 2023](#)

Ztratila jsem kajdu (Mrákov): <https://www.youtube.com/watch?v=7Zlwd1wtmbo>

Příloha č. 6

Ztratila jsem Kajdu

Ztratila jsem kajdu

Lidová z Chodska

C C G G G

1. Ztra-ti - la jsem kaj-du kaj-du, kaj-du, kajdu, hde-pa já já naj-du, naj-du, naj-du,
Naj - du já jí vle-se, le-se, le-se, le-se, my-sli-vec jí ne-se, ne-se, ne-se
2. Hle-da-la sem všu-de, všu-de, všu-de, všu-de, de-pa a-si bu-re, bu-re, bu-re,
Hle - da-la sem všu-de, všu-de, všu-de, de-pa a-si bu-re, bu-re, bu-re,

8 C C F C G C C G G C C F

naj-du. Já sem rá - da, že ji mám, - ca-rý-ja, že ji mám, - ca-rý-ja, že jimám, já si
ne-se. Já sem rá - da, že ji mám, - ca-rý-ja, že ji mám, - ca-rý-ja, že jimám, já si
bu-re. Já sem rá - da, že ji mám, - ca-rý-ja, že ji mám, - ca-rý-ja, že jimám, já si
bu-re.

17 C G C C G G C G C

na ni po-zor dám, ca - rý - ja po-zor dám, - ca - rý - ja po - zor dám.
na ni po-zor dám, - ca - rý - ja po-zor dám, - ca - rý - ja po - zor dám.

8. Závěr programu: Společné zakončení

- **Cíl:** Upevnění zážitku žáků a zakončení programu oslavou jejich úspěchů
- **Průběh:**
 1. Závěrečné kolečko – S žáky si sedneme do kruhu jako na začátku programu, a pokládáme otázky: „Když se řekne Chodsko, co si vybavíte, proč...?“ Lze i touto cestou ověřit, zda se žáci nejen bavili, ale i něco nového naučili.
 2. Certifikát - Každému žákovi je předán certifikát „Chodského objevitele“ (viz Příloha č. 7).
- **Pomůcky:**
 1. Certifikát „Chodského objevitele“ – Příloha č. 7

Příloha č. 7

Certifikát

CERTIFIKÁT CHODSKÉHO OBJEVITELE

ZÍSKÁVÁ

za úspěšné zvládnutí všech stanovišť,
poznání chodských tradic
a života na Chodsku.

9. Zdroje:

SCHAMBERGEROVÁ, Adéla. Využití chodského folklóru v hudební výchově na 1. stupni ZŠ. České Budějovice, 2024. diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Pedagogická fakulta

RANDOVÁ, Jana. Využití chodského folkloru ve vyučování českého jazyka a literatury na 1. stupni ZŠ. Plzeň, 2023. diplomová práce (Mgr.). ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI. Fakulta pedagogická

BAAR, Jindřich Šimon. Chodské písně a pohádky: souborné vydání. 1. vyd. Praha: Odeon, 1976. Lidové umění slovesné (Odeon).

FORMÁNKOVÁ, Věra. Pohádky z Chodska. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1991. ISBN 80-7088-034-1.

JINDŘICH, Jindřich. Chodsko. Brno: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963.

JINDŘICH, Jindřich a Josef KOTAL. Chodský slovník. 1. vyd. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2007. ISBN 978-80-86944-17-3. 19.

JINDŘICHOVÁ, Hana. Chodské lidové písně ve výuce na základních školách. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Marie Slavíková.

KUMPEROVÁ, Iva. Chodské kroje. 1. vyd. Domažlice: I. Kumperová, 2010. ISBN 978- 80-254-8794-5.

SCHAUEROVÁ, Alena a Magdalena MAŇÁKOVÁ. Regionální folklor do škol: manuál pro učitele. Ve Strážnici: Národní ústav lidové kultury, 2015. Tady jsme doma (Národní ústav lidové kultury). ISBN 978-80-88107-01-9.